

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΔΑΧΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

**Ο ρόλος του παιχνιδιού στην απόκτηση
κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών: Απόψεις
εκπαιδευτικών και πρακτικές.**

ΜΑΡΙΚΑ ΠΑΠΑΔΟΓΕΩΡΓΑΚΗ

doi: [10.12681/edusc.1701](https://doi.org/10.12681/edusc.1701)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΑΠΑΔΟΓΕΩΡΓΑΚΗ Μ. (2019). Ο ρόλος του παιχνιδιού στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών: Απόψεις εκπαιδευτικών και πρακτικές. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1, 993-1001.
<https://doi.org/10.12681/edusc.1701>

Ο ρόλος του παιχνιδιού στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών: Απόψεις εκπαιδευτικών και πρακτικές.

Παπαδογεωργάκη Μαρίκα, Τελειόφοιτη φοιτήτρια “Early Childhood Studies”,
University of Derby.
marwpapadogeorgaki@gmail.com

Περίληψη

Παρόλο που υπάρχουν πολυάριθμες μελέτες σε άλλες χώρες για το παιχνίδι και τη συμβολή του στη μάθηση των παιδιών (Brewer, 2004, Broadhead, 2004, Degotardi, 2005, Wood, 2007), λίγη έρευνα έχει διεξαχθεί στην Ελλάδα για το πώς οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται το παιχνίδι σε σχέση με τη μάθηση και την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών. Για αυτό το λόγο ο βασικός σκοπός της έρευνας είναι για να ερευνηθεί την κατανόηση των δασκάλων προσχολικής αγωγής σχετικά με την αξία του παιχνιδιού στην μάθηση των παιδιών και να εξετάσει τις απόψεις τους σχετικά με την συνεισφορά του παιχνιδιού στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων. Η παρούσα έρευνα έχει στηριχθεί και σε βιβλιογραφική ανασκόπηση αλλά και σε 6 συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας οι οποίοι είχαν τάξεις με παιδιά ηλικίας 5-6. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε τις θεματικές ενότητες, οι οποίες είναι : Ο ρόλος του δασκάλου στην τάξη, οι απόψεις εκπαιδευτικών για την αξία του παιχνιδιού, η σχέση παιχνιδιού και κοινωνικής ανάπτυξης, οι τύποι παιχνιδιού που θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι βοηθούν πιο πολύ στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και τέλος οι τύποι παιχνιδιού που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη. Συμπερασματικά, η αρχική υπόθεση για το αν το παιχνίδι βοηθάει τελικά τα παιδιά στην κοινωνική τους ανάπτυξη, επιβεβαιώθηκε μέσα από αυτή την έρευνα.

Λέξεις- κλειδιά: παιχνίδι, ανάπτυξη, μάθηση, κοινωνικές δεξιότητες.

Abstract

Although there are numerous studies on play and its contribution to children's learning conducted in other countries (Brewer, 2004; Broadhead, 2004; Degotardi, 2005; Wood, 2007), there has been little research done in Greece investigating how

Greek nursery teachers' perceive play in relation to children's learning and development of their social skills.

For that reason the fundamental reason for conducting this study was to investigate teachers' understanding of the value of play in children's learning and to examine teachers' perspectives on the contribution of play in the acquisition of social abilities.

The present study has been based on a bibliographic review as well as on six interviews with pre-school teachers who had classes with 5-6 years old children. The analysis of the data has highlighted the thematises, which are: The teachers' role in classroom,

Perceptions about the value of play,

The relationship between play and social development,

The types of play that educators consider as important for social development and

The types of play which are used by educators,

Finally, the initial hypothesis if play helps children in social development was confirmed by this study.

Keywords: play, development, learning, social skills.

Ο ρόλος του δασκάλου

Η κατανόηση του ρόλου των εκπαιδευτικών ως παιδαγωγού στην τάξη είναι να παρέχουν στα παιδιά ένα κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο αισθάνονται ασφαλείς συναισθηματικά και θα είναι σε θέση να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους σχέσεις και κοινωνικές δεξιότητες. Επιπλέον, θεωρούν ότι ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός και πιστεύουν ότι πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί για το τι διδάσκουν και πώς το διδάσκουν, καθώς τα παιδιά είναι εύπλαστα λόγω της ηλικίας τους και γι' αυτό οι εκπαιδευτικοί πρέπει να τους ενσταλάξουν στις σωστές αξίες.

Επιπλέον, από τις συνεντεύξεις προέκυψε ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι διττός: να εισαγάγουν τα παιδιά στον εγγραμματισμό και ταυτόχρονα να ενισχύουν τις έννοιες τους όπως το σεβασμό, την αυτοεκτίμηση ή να τους παρέχουν ευκαιρίες να έχουν μια ολιστική εξέλιξη. Τέλος, ο ρόλος τους είναι να διευκολύνουν τη διαδικασία μετάβασης των παιδιών από το ένα περιβάλλον στο άλλο, από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, βιώνοντας τη διαδικασία αυτή ανώδυνα.

Καταλήγουμε ότι όλοι αυτοί βλέπουν το ρόλο τους ως καθηγητές που πρέπει να διδάσκουν αξίες ή λογοτεχνία, αλλά κανένας από αυτούς δεν συνδέει το ρόλο τους με το παιχνίδι.

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο ανασκόπησης της βιβλιογραφίας, η συμμετοχή εκπαιδευτών στη διαδικασία του παιχνιδιού είναι ζωτικής σημασίας, καθώς επιτρέπουν στα παιδιά να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους (Jones and Reynolds, 1992). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο ρόλος τους δεν είναι μόνο να διδάσκουν, έχουν τόσους άλλους ρόλους όπως αυτόν του διαχειριστή καταστάσεων, του μεσολαβητή, του προγραμματιστή. Από αυτή τη μελέτη προέκυψε ότι οι νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι ο ρόλος τους είναι να εκπαιδεύουν τα παιδιά σύμφωνα με τους κανόνες του Υπουργείου Παιδείας και να μην αναλαμβάνουν περαιτέρω πρωτοβουλίες για την προώθηση της ανάπτυξης τους.

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την αξία του παιχνιδιού

Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν για το πόσο σημαντικό είναι το παιχνίδι ως παιδαγωγικό εργαλείο και αυτός είπαν πως είναι και ένας από τους λόγους για τους οποίους το χρησιμοποιούν στην τάξη. Σύμφωνα με τον Powell (2009), «η αξία του παιχνιδιού περιλαμβάνει μια εγγενή αξία και μια οργανική αξία, η πρώτη "σχετίζεται με το δικαίωμα των παιδιών να παίζουν επειδή το επιθυμούν τα ίδια" ενώ το τελευταίο αναφέρεται στα ευεργετικά αποτελέσματα που επιφέρει το παιχνίδι στα παιδιά» (p.37).

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι το παιχνίδι είναι ένα εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών για να διδάξουν τα παιδιά χωρίς να δίνουν σημασία στη διαδικασία του παιχνιδιού αυτή κάθε αυτή. Εκτός από έναν συμμετέχοντα που δήλωσε ότι το παιχνίδι είναι ένας τρόπος έκφρασης για τα παιδιά, καθώς μέσω του παιχνιδιού κάνουν φίλους και διασκεδάζουν, όλοι οι άλλοι μίλησαν για την εκπαιδευτική αξία του παιχνιδιού ως εργαλείο που μέσω αυτού μπορούν να επιτύχουν τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα που θέλουν.

Επιπρόσθετα, αξίζει να αναφερθεί η άποψη της Barbara η οποία θεωρεί το παιχνίδι ως εργαλείο παρατήρησης:

«Στο ελληνικό πλαίσιο, όταν βλέπω το ελεύθερο παιχνίδι, έχω την αίσθηση ότι οι εκπαιδευτικοί δεν το χρησιμοποιούν ως εργαλείο παρατήρησης αλλά το αφήνουν ... Ήταν κάτι το οποίο μου έκανε εντύπωση και απογοητεύτηκα».

Τέλος, μέσα από τη συνέντευξη φάνηκε πως οι άλλοι συμμετέχοντες θεωρούν το ελεύθερο παιχνίδι ως ελεύθερο χρόνο γι 'αυτούς, καθώς δεν ανέφεραν ποτέ ότι συμμετέχουν σε αυτό. Αντίθετα η Barbara ήταν η μόνη η οποία εξήγησε για το ελεύθερο παιχνίδι και την αξία του, λέγοντας ότι: «όταν τα παιδιά παίζουν ελεύθερα ο εκπαιδευτικός έχει την ευκαιρία να τα παρατηρήσει και να αντλήσει πληροφορίες για την εξέλιξή τους και αν έχουν βελτιωθεί και γι 'αυτό πιστεύει ότι το παιχνίδι έχει εξαιρετική αξία για τους δασκάλους».

Σχέση παιχνιδιού και ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στη συνέντευξη έδωσαν περισσότερη προσοχή σε αυτό το μέρος, καθώς όλοι αναφέρουν ότι μέσω του παιχνιδιού τα παιδιά αποκτούν δεξιότητες επικοινωνίας, μαθαίνουν πώς να ελέγχουν τον εαυτό τους, να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα, να μαθαίνουν να εργάζονται σε μια ομάδα και να αντιμετωπίζουν προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, μαθαίνουν να συνεργάζονται και τέλος να συζητούν και να γνωστοποιούν τις ανάγκες τους σε άλλους.

Έτσι, από τις απαντήσεις τους προκύπτει ότι το παιχνίδι βοηθάει τα παιδιά να βελτιώσουν τις κοινωνικές και διαπραγματευτικές δεξιότητες περισσότερο από άλλες δεξιότητες. Αυτές οι απαντήσεις υποστηρίζονται επίσης από τον Landy (2009), ο οποίος αναφέρει ότι «το παιχνίδι είναι το όχημα που οδηγεί στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών». Προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική ικανότητα, τα παιδιά πρέπει να συμμετέχουν στο παιχνίδι και στην κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους και τους ενήλικες και με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες (Macintyre, 2001).

Όλοι οι συμμετέχοντες συνδέουν την κοινωνική ανάπτυξη με το παιχνίδι. Από την έρευνα, ανακαλύπτουμε ότι οι κοινωνικές δεξιότητες δεν σχετίζονται μόνο με την επικοινωνία αλλά αποτελούνται από ένα συνδυασμό πραγμάτων. Η επικοινωνία με άλλους είναι μόνο η επιφάνεια, καθώς ολόκληρη η κοινωνική συμπεριφορά συνδέεται με την προσαρμογή στις καταστάσεις, τις διαπραγματευτικές δεξιότητες,

τη φιλία, την ανάληψη διαφορετικών ρόλων σε μια ομάδα - όχι μόνο του ηγέτη - και τελικά τη συνεργασία με άλλους.

Τα ευρήματα δείχνουν ότι το παιχνίδι επιτρέπει στα παιδιά να μαθαίνουν και να αναπτύσσονται ολιστικά. Όλοι οι εκπαιδευτικοί βλέπουν το παιχνίδι ως μια αναπτυξιακά κατάλληλη δραστηριότητα για τα παιδιά και ισχυρίζονται ότι το παιχνίδι μπορεί να συμβάλει στην εκμάθηση και στην ανάπτυξη των παιδιών. Οι αναπτυξιακές λειτουργίες του παιχνιδιού που εντοπίστηκαν στη βιβλιογραφία, περιελάμβαναν την προώθηση της σωματικής, συναισθηματικής, γνωστικής και κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνουν και οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα. Καθώς πιστεύουν ότι το παιχνίδι δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να αναπτυχθούν σε όλους τους τομείς, για το λόγο αυτό, υιοθετούν το παιχνίδι για την προώθηση της ανάπτυξης των παιδιών σε διάφορες πτυχές. Οι κύριοι τομείς στους οποίους επικεντρώνονται είναι οι τομείς του ελληνικού προγράμματος σπουδών, όπως η γλώσσα, οι αριθμοί, τα γεωμετρικά σχήματα και στη συνέχεια επικεντρώνονται στη λεπτή και στην αδρή κινητικότητα και τέλος, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Μέσα από τη συνέντευξη, όλοι τους υποστήριξαν ότι η σημασία του παιχνιδιού ήταν να προωθηθεί η ολιστική ανάπτυξη των παιδιών, η οποία περιελάμβανε σωματική δύναμη, κοινωνική αλληλεπίδραση, γλώσσα, μαθηματικά, συναισθηματική και άλλη «ακαδημαϊκή» ανάπτυξη. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί υπογράμμισαν τα μαθησιακά αποτελέσματα που μπορεί να επιτύχει, και όχι την εμπειρία των παιδιών στη διαδικασία του παιχνιδιού.

Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι τα παιδιά θα μπορούσαν να μάθουν γνωστικές και διανοητικές ικανότητες μέσω του παιχνιδιού. Ανέφεραν μια τεράστια ποικιλία συγκεκριμένων γνώσεων και ιδεών που μπορούν να μάθουν τα παιδιά μέσω του παιχνιδιού, όπως οι έννοιες των σχημάτων ή των αριθμών. Η έμφαση που δίνουν στα μαθησιακά αποτελέσματα του παιχνιδιού υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας όχι μόνο συνδέουν το παιχνίδι με μακροπρόθεσμα οφέλη για τα παιδιά αλλά επίσης επισημαίνουν ότι το παιχνίδι μπορεί να οδηγήσει σε βραχυπρόθεσμα ορατά μαθησιακά αποτελέσματα.

Τύποι παιχνιδιών που βοηθούν στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και τις προηγούμενες έρευνες δεν προέκυψαν συγκεκριμένα αποτελέσματα σχετικά με κάποιο συγκεκριμένο είδος παιχνιδιού που επηρεάζει τις κοινωνικές δεξιότητες. Οι Lindley και Colwell (2013) πιστεύουν ότι το κοινωνικό-δραματικό παιχνίδι επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να επηρεάσουν θετικά την κοινωνική ικανότητα των παιδιών. Η ίδια άποψη συμπεριλαμβάνεται και ο Li et. al. (2016), οι οποίοι προσθέτουν ότι το θεατρικό παιχνίδι διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην απόκτηση κοινωνικής συνεργασίας με άλλους. Επιπλέον, ο Smilansky (1990) διαπίστωσε ότι ο ίδιος τύπος παιχνιδιού είναι ένα ουσιαστικό μέσο οικοδόμησης των κοινωνικών ικανοτήτων των παιδιών.

Μια διαφορετική άποψη φαίνεται να μοιράζεται ο Jarvis και ο George (2010), οι οποίοι έδειξαν ότι το «rough-and-tumble play» μπορεί να ενισχύσει τις κοινωνικές συνδέσεις και να προσφέρει ευκαιρίες στα παιδιά να ασκούν πολύπλοκες κοινωνικές ικανότητες που περιλαμβάνουν πρακτικές συνεργασίας και αντιπαλότητας που απεικονίζουν κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς.

Ωστόσο, οι επικρατούσες μορφές παιχνιδιού που επηρεάζουν τις κοινωνικές δεξιότητες φαίνεται σύμφωνα με τη βιβλιογραφία είναι το κοινωνικό-δραματικό παιχνίδι και το παιχνίδι ρόλων. Σε αυτή τη μελέτη, οι συμμετέχοντες έχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το παιχνίδι που αναπτύσσει κοινωνικές ικανότητες.

Κρίνεται χρήσιμο να αναφερθούν παρακάτω κάποιες από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Η Nota απάντησε ότι: «Προσωπικά πιστεύω ότι το συμβολικό και το ελεύθερο παιχνίδι αναπτύσσουν περισσότερο τις κοινωνικές δεξιότητες ενός παιδιού», χωρίς να δίνει περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τις εμπειρίες της ή δίνοντας παραδείγματα για τους οποίους το πιστεύει αυτό.

Η Barbara πιστεύει ότι όλοι οι τύποι παιχνιδιού βοηθούν στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Ωστόσο, δίνει μεγαλύτερη έμφαση στη δομή και το ελεύθερο παιχνίδι.

«Ακόμη και ένα πολύ δομημένο παιχνίδι, λέει, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τις κοινωνικές τους ικανότητες, να μάθουν να γυρίζουν, να μάθουν να περιμένουν, να μάθουν πώς να συμπεριφέρονται όταν χάνουν, όλα αυτά είναι κοινωνικές δεξιότητες». «Το ελεύθερο παιχνίδι όμως έχει μεγάλη πολυπλοκότητα στο πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένα παιδί επειδή είναι πολύ ανοιχτό και σε αυτό το υψηλό επίπεδο αναπτύσσονται κοινωνικές δεξιότητες, όπως η ενσυναίσθηση».

Επιπλέον, η Μαρία πιστεύει ότι το κοινωνικό-δραματικό και το συμβολικό παιχνίδι επιτρέπει στα παιδιά να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες, καθώς

«μαθαίνουν να συνεργάζονται, να μοιράζονται, να βελτιώνουν τις επικοινωνιακές δεξιότητές τους και να μαθαίνουν πώς να επιλύουν τα προβλήματα».

Οι τύποι παιχνιδιού που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη

Όπως συνάγεται από τις συνεντεύξεις, όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα χρησιμοποιούν δύο τύπους παιχνιδιού: το ελεύθερο παιχνίδι και το δομημένο. Ανέφεραν ότι τα δομημένα παιχνίδια είναι αυτά που λαμβάνουν χώρα υπό τις οδηγίες του εκπαιδευτή και έχουν κανόνες. Η Barbara χαρακτηρίζει ως δομημένο το παιχνίδι στο οποίο ο εκπαιδευτικός καθορίζει τους κανόνες, οργανώνει τις ομάδες και γενικά αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στο παιχνίδι.

Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων δείχνουν ότι κανένας από αυτούς δεν γνωρίζει άλλα είδη παιχνιδιού, καθώς δεν τα χρησιμοποιούν στην πράξη, εκτός από το θεατρικό παιχνίδι που κατέχει εξέχοντα ρόλο και έχει εισαχθεί ως υποχρεωτικό στα νηπιαγωγεία. Ωστόσο, αυτό το είδος παιχνιδιού διδάσκεται από ειδικούς και όχι από νηπιαγωγούς. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα καταδεικνύουν την άγνοια των εκπαιδευτικών για τους άλλους τύπους παιχνιδιών, τα οποία δεν σχετίζονται με την εμπειρία τους, καθώς σε αυτή τη μελέτη οι συμμετέχοντες είναι δάσκαλοι με διαφορετικές εμπειρίες για αυτόν ακριβώς τον λόγο.

Βιβλιογραφία

Brewer, J. (2004) Play: Learning at its best. In J. A. Brewer, *'Introduction to early childhood education: Preschool through primary grades'* (5th ed). Boston: Pearson p.p. 137 - 169.

Broadhead, P. (2004) *Early years play and learning: Developing social skills and cooperation*. London: Routledge Falmer.

Degotardi, S. (2005) Exploring children's play: Development and contexts. In A. Talay-Ongan, & E. A. Ap, (Eds.). *'Child development and teaching young children'* Southbank, Melb: Thomson p.p. 131-147.

Javis, P. & George, J. (2010) Thinking it through: Rough and tumble play. In J, Moyles (ed.), *'Thinking about Play: Developing a Reflective Approach'*. Maidenhead, McGraw-Hill: Open University Press pp.164-178.

Jones, E. and Reynolds, G. (1992) *The Play's the Thing: Teachers' Roles in Children's Play*. New York: Teachers College Press.

Landy, S. (2009) *Pathways to competence: Encouraging healthy social and emotional development in young children* (2nd ed.). Baltimore, MD: Brookes.

Li, J., Hestens, L., & Wang Y. (2016) Links Between Preschool Children's Social Skills and Observed Pretend Play in Outdoor Childcare Environments. *Early childhood Education Journal*. Volume 44, Issue 1, p.p. 61-68.

Macintyre, C. (2001) *Enhancing learning through play: a developmental perspective for early years settings*. London: David Fulton Publishers Ltd.

Pedagogical Institute (2011) *Cross-thematic Curriculum Framework for Nursery School (CCFNS)* [Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών – ΔΕΙΠΠΣ]. Athens: Ministry of Education (in Greek).

Powell, S. (2009) 'The value of play: Constructions of play in government policy in England'. *Children and society*, Volume 23, p.p. 29–42.

Smilansky, S. (1990) Socio-dramatic play: its relevance to behaviour and achievement in school, in E. Klugman, & S. Smilansky, '*Children's Play and Learning: Perspectives and Policy Implications*'. New York: Teachers' College Press.7

Wood, E. (2007) 'New directions in play: consensus or collision?' *Education*, Volume 35, Issue 4, p.p. 309-320.